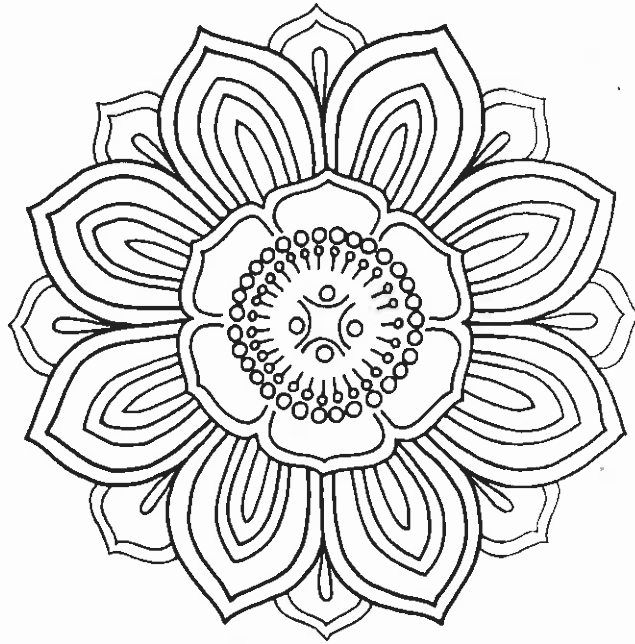

NYELVILÁG

7

2008

Új sidzso-fordítások

OSVÁTH GÁBOR

KKFK

A *sidzso* (írásváltozat: *szidzso* 'évszakok melódiája') a legismertebb és legkedveltebb koreai nyelvű klasszikus versforma. Laza ütemes rövidvers, amely 3 sorból áll. Az európai fordítók, így én is, a 12 ütemből álló három sort túl hosszúnak vélvén hat sorossá tördelik az egyes sorok második ütemhatára, azaz a sormetszet mentén: ezért tűnik hat sorosnak a sidzso. Az ütemek szótagszáma általában 3 vagy 4 (lehet eggyel több vagy kevesebb). Az utolsó, a harmadik sor első üteme **mindig** három szótagos, a második üteme pedig a **leghosszabb** (5–8): ennek figyelemfelhívó funkciója van, mivel ez hordozza a vers fordulatát. Az össz-szótagszám általában 43–50 között van. A hasonló témájú sidzsokat gyakorta ciklussá fűzték össze, s ilyenkor címet is kaptak. A rímelés esetleges, nem alkot rendszert.

A korábban csak szóban terjedő sidzso lejegyzését az 1443-ban megalkotott koreai fonetikus ábécé tette lehetővé. A legismertebb sidzso-költők: a nemesi (*jangban*) származású Csong Cshol (XVI. sz.) és Jun Szondo (XVII. sz.), a közrendű, hivatásos énekes Kim Cshontheok és Kim Szudzsang (XVIII. sz.), valamint a leghíresebb koreai költőnő, a XVI. században élt Hvang Dzsini, aki kurtizán (*kiszeng*) volt. Az ismert költők szerelmes versei allegorikus értelműek: az uralkodó iránti hűség jelképes megfogalmazásai. Valódi szerelmes verseket a kiszengek írtak vagy olyan szerzők, akik névtelenek kívántak maradni.

Eddigi publikációimban 130 körül van a lefordított rövidversek száma (*Az öt barát éneke. Koreai rövidversek*. Terebess Kiadó: Budapest, 2002; a teljes szöveg a www.terebess.hu honlapon is olvasható; *Koreai nyelv és irodalom. Válogatott tanulmányok*. Plurilingva Kiadó: Budapest, 2006; A koreai mondat és a koreai vers szerkezete. In: *Nyelvvilág*, 2007/5. pp. 48–52.). **Az alábbi fordítások újak, eddig még sehol sem jelentek meg.** Megadom az eredeti 3 soros formát a legjellemzőbb ritmusképlettel, majd ezt követően a többi vers már a 6 soros változatban jelenik meg. A 3 soros sidzsonak vannak 1–2 sorral hosszabb változatai is.

Kim Gvanguk (1580–1656)

Az ember / a világban // a talány / fogságában: 3 / 4 // 3 / 4
 amit tud, / az a halál, // az élet / érthetetlen. 3 / 4 // 3 / 4
 A létnek / enyhet adó örömi: // bort inni és / röhögni! 3 / 7 // 4 / 3

Az ember a világban
 a talány fogságában:
 Amit tud, az a halál,
 az élet érthetetlen.
 A létnek enyhet adó örömi:
 bort inni és röhögni!

Letörtem egy fűznek ágát,
 s rátűztem a fogott halat;
 Barackvirág illatárja
 körüllebeg, mint lepkeszárny;
 Lélegzem: nagyszerű az élet!
 De eljő majd az éji árny.

A friss szél szétolvasztja
 mindenhol a hóbuckát,
 S a vén hegy tavasz-arca
 napról napra színesebb.
 A hajam hó-patyolatja is
 elolvadna, jó lenne...

Ráleltem az elveszett,
 hű barát bambuszbotra.
 Gyerekként lovagoltam
 e cimborán széleseben...
 Gyere bot, hagyd ottan a limlomot,
 kézbe veled, s totyogok...

Kim Cshon-thek (1725–1766)

Életünk álom csupán,
Dicsőség: mit sem számít;
Dús és koldus, bölcs és botor
haldokolva egyremegy.
A földön öröm csakis egy:
csak a mámor, csak a bor!

Tavaszi szél havat olvaszt
a hegyen, s tovaröppen.
Jó lenne visszahívni,
hogy fújjon a hajamra:
Szeretném, ha szétfújná a dért
halántékom mezején...

Kim Szudzsang (1690–?)

Szüleim: a föld, az ég,
s holdas éj az asszonyom,
Domb és patak: a testvérem,
hűvös szellő: barátom.
Hűséggel nagy uralkodónkat
halálomig szolgálom!

Szép lányok, becsméreltek
engemet, hogy vén vagyok.
Egyetlen éjszakát csak
kérnék én titőletek,
És akkor oroszlánként uralnám
szép testetek csordáit!

Apró-cseprő gondjaimat
jó szorosán összekötöm,
S rádobom a hullámokra,
hadd ússzanak lefelé!
Lebegnek, nyugtalanul kacásznak,
de aztán majd eltűnnek!

Csong Cshol (1536–1593)

A sirályt, a vén hídról,
véletlen leköttem.
Patyolat fehér tolla,
ékessége kárát látta.
Ó sirály! Csak azért köptem,
mert a világ csupa mocsok.

U Thak (1725–1766)

A botom balkezemben,
jó kardom a másikban,
Megállítmám a tél-vitézt:
vénségemet az életúton.
Ő győzött: csöndben mögém került
és rám dobta hó-leplét!

Fehér hajam, mint a hó,
de szívem zöldellő rét,
A virágok, mikor nyílnak,
kacéran köszöntenek.
Szép lányok, könnyel bámultok,
mit vétettem, miért untok?

Ha jön vendég, ha nincs vendég,
a kancsód telve légyen!
Ha házias, ha nem az,
feleségül tüzest válassz!
Különben maradék éved
mindenestül elfecsérel!

Udvaromban sok kutya van:
foltos szürkék meg feketék,
Ám köztük egy sárga szuka
bosszant engem leginkább;
Ha barát jó, megharapja,
ha meg tolvaj, összenyalja.
Hé, szolga! Fogd e dögöt izibe,
talán jó lesz ebédre!

Szárnyalj fel, felhők fölé,
magasra, darumadár,
Emberhez ne közelíts,
sáros földre le ne szállj,
Mert tollad kiszaggatják vadul:
ne szállhassál soha már.

Csapott fülű, öreg lovam,
 valamikor fürge voltál,
 Széllel suhant izmos lábad,
 és a kancák téged vágytak,
 De most már kinevet a ménes:
 Megvénültél, gebe vagy.

Jun Szondo (1587–1671)

Elővettem a citerát
 pengetni a múltat:
 A régi, gyönyörű szép,
 oly bűvös melódiát.
 De ki az, aki érti e dalt?
 Abbahagyom a nótát...

A hegyek szépségesek:
 napnyugtakor bíborlanak,
 De vége, mert sötét jó,
 feketeség meg csöndesség.
 Vigyázz most: tigrisek vadásznak,
 kinn a mezőn ne kószálj!

Ismeretlen költők

Az ablakon bepottyant
 a holdsugár a kupámba.
 Jó lenne felhajtani
 a holdat a borommal!
 A bensőm hogy felderülne:
 vihar után holdas éj.

Orvosság nagyon sok van,
 éles kard is rengeteg...
 De nincs gyógyszer felejtésre,
 Nincsen kard, mely érzést vág;
 ezért hát: nem vágok és nem felejtetek,
 míg el nem nyel a másvilág!

Megébredtem s észrevettem,
 levél jött kedvesemtől.
 Százszor is elolvastam,
 hever most a mellemen.
 A levél szinte pihekönnyű,
 szívem mégis oly nehéz.

Kiskakas, ne rikoltozz,
 a hajnalt ne ébresszed,
 Vetek néked finom étket,
 tömérdeket, tömd a csórőd!
 Hiába: jéghideg napunk
 úgyis eljő, ránk virrad.

Felkapva a szoknyáját
 hogy szalad a záporban!
 Egy kislány, virágok közt,
 szinte röpül önfeledten.
 Valaki behálózta álnokul,
 s emiatt most megázik...

Leányka, azt hallottam,
 jó zsíros a földcsekéd.
 Nem kellene bérlő hozzá?
 Férfi vagyok, van szerszámom!
 Ha engedsz, hű ekém megszántja,
 s vetek belé magokat!

Múlt télen, fenn a hegyen,
 gyönyörű szép solymot láttam.
 Megfogtam, s oly szelíd lett,
 hogy vadászni engedhetem.
 De sajnós, a szerelmemem
 nem lett kezes, elröpült!

Kopasz nő és kopasz férfi
 egymás haját szétcibálja,
 A vakok béna szeme
 a színeket megbírálja,
 És persze közmorálról prédikál
 sunyi rablók serege!

Hvang Dzsini (1506?–1544?)

A hegység mozdulatlan,
de a patak rohan egyre,
A tegnap zuhatagként
zubog le a végtelenbe;
A hérosz a ma vitéze;
holnap várja sírnak mélye.

Pak Inno (1561–1642)

Lakásom a hegyen van,
magasan a világ fölött.
Süket fülem itt süketebb,
öreg szemem még tompább:
A hegyről a lenti acsarkodást
se nem hallom, se nem látom.

Kim Cshontheok (18. sz.)

A mérleg pontos műszer,
vonalzóm is hiteles.
Minden ilyen: lemérhető,
mint a súly, a hosszúság.
De a szív! Az nem centizhető,
az kivétel: vigyázz hát!

Meng Szaszong (1360–1438)

A koreai költő sidzso-ciklusában a királya iránti érzelmeinek szilárdságát, változatlanságát a négy évszak változásával, mulékonyságával állítja szembe. Én a fordítást lázadóra hangszereltem, változatom átköltés, parafrázis tehát. Mondhatni faludysan oldottam meg a feladatot; közismert, hogy ő időnként sokkal önkényesebben bánt a rendelkezésére álló nyersanyaggal, mint a többi – köztük sok jó nevű, sőt klasszikus – magyar műfordító. Meng Szaszong komolyan gondolta a refrénben kifejezett kritikátlan imádatát uralkodója iránt, én azonban nem: iróniát vittem bele. A nyugati ember kritikussabb a hatalommal szemben...

Négy évszak a folyó mellett

(*Kang-ho-sza-si-ga*)

1.
Tavaszi kószál a folyó fölött,
bolond erő a tagjaimban,
Borozgatok a vízparton,
sült ponty, zutty, a számba bele;
Élvezem a fényes napot,
mert sugara urunk kegyel!

3.
Eljött az ősz a folyó fölé,
a halacskák gömbölyödnek,
Meglóbálom a hálomat,
arra várok, legyen tele;
Élvezem a zsákmány súlyát;
dússá tette urunk kegyel!

2.
Eljött a nyár a folyó fölé,
veritékkel telik napom,
A folyó barátilag
finom szellőt röpít erre,
Élvezem a hús alkonyulást,
Mert ez a hús urunk kegyel!

4.
Eljött a tél a folyó fölé,
már térdig ér a hótakaró.
A fejfedőm foszlott kalap,
köpenyem koldus köpenye,
Élvezem, hogy lázban égek,
mert e hőség urunk kegyel!